

A l'Escola d'Estiu Rosa Sensat, Mikaela Mayer ha afirmat que l'educació ambiental és "una eina per a una nova ciutadania planetària". Què en pensa?

— És una manera de definir l'educació ambiental. Sempre que parlem d'educació hi ha dues maneres d'entendre-la: com a transmissió, destinada a consolidar, mantenir i perpetuar els models de societat existent, i com a transformació. L'educació ambiental ha de poder orientar la vida cap a una nova ciutadania, capaç de resoldre els problemes que el model tradicional no resol.

— Tenen els valors un paper fonamental en aquesta educació?

— Sí, quan parlem de models de vida, d'entendre el món i de desenvolupar-se. L'educació ambiental és una educació de valors, però també posseeix continguts conceptuals i de procediment. Com tota educació, es basa en tres punts: l'adquisició de conceptes, l'aprenentatge de procediments i la reordenació de valors.

— És l'ecologia l'humanisme del nostre temps?

— L'ecologia és una ciència que informa sobre problemàtiques, i en alguns casos pot oferir-nos les pistes de la solució. L'ecologia informa l'humanisme del nostre temps, ajuda a explicar els problemes, i alhora a explicar-ne les causes, però l'ecologia, per si mateixa, no dona la solució, perquè no és estrictament científica.

“L'educació ambiental ha d'orientar la societat cap a una nova ciutadania”

Teresa Franquesa

Coordinadora de l'Agenda 21 de Barcelona

GLÒRIA VARELLA

Biografia

Teresa Franquesa i Codinach (Manresa, 1955). És doctora en Ciències biològiques per la Universitat de Barcelona. Treballa en l'àmbit de l'ensenyament professional i d'adults, així com en l'educació no formal. A partir de 1985, s'integra en l'equip del Parc de Collserola: primer, en el planejament i, després, en la gestió com a cap dels Serveis de divulgació i educació ambiental (fins al 1993). Des de la Mancomunitat de Municipis de l'Àrea Metropolitana de Barcelona dirigeix el Projecte Hàbitat d'activitats d'educació ambiental finançat i publicat pel Ministeri d'Obres Públiques, Transports i Medi Ambient (1993-1995). Aquest projecte s'implanta a les escoles de Barcelona en el Pla d'Educació per la Sostenibilitat del Projecte Educatiu de Ciutat (1996-1999). Com a responsable d'aquest pla dirigeix el projecte d'ecoauditories per a centres de secundària. Des del febrer del 2000, és coordinadora de l'elaboració de l'Agenda 21 de Barcelona i del programa Agenda 21 escolar. És sòcia fundadora de la Societat Catalana d'Educació Ambiental.

—Com a coordinadora de l'Agenda 21 de Barcelona, haurà pogut percebre, patir i gaudir la complexitat de l'educació ambiental.

—El concepte de complexitat és clau per a parlar de l'educació ambiental o dels models alternatius per a un món més sostenible. La complexitat dels elements biològics, físics, econòmics, socials, de perspectiva i expectatives personals, de maneres de representar el món cal considerar-los i integrar-los a l'hora de buscar solucions. És un condicionador i també una riquesa.

—En canvi, les ideologies emancipadores del segle passat tendien a la simplificació.

—És comprensible, perquè la simplificació ajuda generalment a la comprensió. De vegades, ens sentim més còmodes amb un missatge clar, tot i no ser exacte. Això ho practiquen sovint els mitjans de comunicació. Treballar amb la complexitat és difícil; respon a la realitat, però en la pràctica tots tendim a la simplificació.

En aquest sentit, l'educació ambiental ha d'ensenyar a pescar, seguint la clàssica imatge: no es tracta de donar una recepta, sinó recursos per saber trobar la solució davant de problemàtiques noves. Però sovint no sabem evitar la temptació de donar receptes tipus, "tanca el llum" o "deixa els residus en el contenidor adequat". El perill d'aquesta simplificació, de la recepta ja explorada, és formar persones sense capacitat d'anàlisi crítica i de resposta.

—Educar des de la complexitat ha estat una experiència de les Agendes 21 escolars?

—Sí. L'Agenda 21 escolar és un programa específic de l'Agenda 21 de Barcelona. Es tracta d'invitar la comunitat escolar a treballar en mesures concretes per millorar el món immediat, inspirat en la comprensió que "no canviarem el món, però el canviarem una mica si canviem el nostre entorn". Podem analitzar el nostre entorn i veure què hi passa, podem fer un exercici de realisme i preguntar-nos què podem millorar aquest curs, quines ajudes necessitem i com dur a terme un pla d'acció.

—El projecte Hàbitat també va veure la llum en aquesta direcció.

—Hàbitat va ser un intent d'ajudar els mestres i els professors que volien i volen fer educació ambiental i no saben per on començar. Era una primera eina destinada a ajudar el professorat a incorporar a la pràctica diària els conceptes socioecològics, els procediments i la necessària reflexió sobre els valors, d'una manera sistematitzada però flexible.

—La Societat Catalana d'Educació Ambiental (SCEA) és un paraigua per a tot això?

—Tot i que potser no ha aconseguit tenir la projecció social que caldria, en els més de quinze anys de vida la SCEA ha donat suport a les persones que treballen en l'educació ambiental, amb una gran capacitat de generar reflexió i de renovar idees. Des de l'inici, com a activitat associativa capdavantera a tot l'estat, junt amb la Societat Balear que es va crear el mateix dia, fins al Fòrum 2000 de l'educació ambiental, aquest ha estat l'esperit. Ara celebrarem el Fòrum 2000+2. Tot aquest procés és una oportunitat per a analitzar els canvis que han d'introduir en l'educació ambiental els agents socials.

—Potser l'educació ambiental és víctima d'aquells que creuen que l'única solució és "començar per l'escola".

—De vegades, als adults ens fa vergonya acceptar que hem de ser objecte de l'educació ambiental. Però vivim en una època en què l'educació ha de ser permanent, que aprenem tots i a tot arreu, els uns dels altres. Per a fer front a aquesta reticència podem utilitzar altres termes com aprenentatge mitjançant la participació, intercanvi d'experiències o difusió de bones pràctiques.

—De fet, aquest refús és una mostra del pes de les inèrcies en la conducta dels adults.

—Les inèrcies pesen moltíssim. Per als humans ha estat la manera d'adaptar-nos: continuar fent el que els avantpassats donaven per bo. Indubtablement ha estat útil, però també hauríem de tenir la inquietud de la innovació i saber fer la volta a la inèrcia adaptativa. La innovació aporta els elements bàsics per emprendre accions de progrés.

Jordi Bigues